

Po številu izbranih knjig je jako močna založba „Modra ptica“. Oprema teh knjig, arhitekt I. Špinčič, se v glavnem izogiblje vsaki dekoraciji. Najpreprostejše opreme so mu najbolj uspele. Naj omenim dve: Čehova „Anjuto“ in Hamsunovega „Pana“. Pri nekaterih so črke nelepe, okorne, dasi bi človek pričakoval, da bo avtor posvetil vso pažnjo črkam. Ornamentiki se povsod ne more izogniti; ta je priprosta, sestavljena po večini le s tiskarskimi pripomočki. Na ta način je posebno uspela oprema Gradnikovih „Svetlih samot“, zlasti luksusna izdaja.

Poslednja knjiga, ki jo je izdala „Modra ptica“, Maksima Gorkega „Trije ljudje“, je ponesrečena. Kompozicija na platnici učinkuje naravnost plakatsko, črke so nelepe in okorne. Na hrbtu občutno moti velika črka M.

Te vrste so le površen vpogled v snovanje te naše mlade umetnosti. Za popolnejšo študijo o slovenski knjižni opremi bi se bilo potrebno pomuditi ne le pri izdanih posameznih knjižnih zadrug, temveč bi si bilo potrebno ogledati v glavnem vse naše stare in novejšje knjige. Poudariti sem hotel v prvi vrsti, da lepa knjiga ni le privilegij večjih in bogatejših narodov. Želja po lepi obliki knjige je pri nas toliko napredovala, da nam je postala ta umetnost nujna, dasi smo majhen narod. Božo Gvardijančič.

Iz tujih knjig in revij

Novi vidiki v geografiji francoskih političnih strank. — Kdor gleda francosko politično življenje samo oddaleč in brez pravega in globljega poznavanja francoskega življenja in francoskih razmer, ta se rad tolaži s prepričanjem, da je Francija dežela, kjer se še v vsej zmagovitosti in polnosti izživlja zapadnoevropska demokracija, zmagovito odbijajoč izkušnje tako fašizma kot komunizma. Doslej je ustavnopravni okvir francoske republike tudi res še demokratsko-liberalnega značaja z zakonitimi strankami, ki pošiljajo v parlament poslance, izvoljene v splošnih, tajnih volitvah. Noben opazovalec današnjega francoskega življenja pa ne more prezreti, da današnje francosko politično življenje še zdaleka ni več istovetno z življenjem francoskih političnih strank, marveč da mimo strank gibljejo in razgibavajo vse javno življenje tokovi in struje, ki se odtezajo strankam, a ki so tako močni, da vlečejo stranke za seboj in jim narekujejo bistvene spremembe politične taktike, pa ne samo taktike, marveč načina političnega življenja sploh. Mimo strank se tudi v Franciji bije danes v vsem javnem življenju boj, ki ga le splošno pogledano moremo označiti za borbo proti ali za fašistično ureditev države, za borbo proti ali za komunistično ureditev družbe. Kajpak ima ta borba mnogo odtenkov, je tu praktična, tam ideološka, a v bistvu naletite povsod na antagonizem: fašizem ali komunizem. In ta antagonizem v vseh naštetih odtenkih in prelivih je že danes močno izpremenil podobo tistih političnih sil, ki so gibal francoskega političnega življenja. Celo na stare stranke same je vplivala že tako znatno, da se začenja med njimi pregrupacija po vidiku, ki je bil vse do danes neznan v političnem življenju republikanske Francije. O tem novem vidiku in o pregrupaciji političnih strank po njem piše v „Nouvelle Revue Française“ Albert Thibaudet, politični ideolog in pisec znane knjige „Les Idées politiques de la France“.

V zadnjih šestdesetih letih je bilo za vse notranje življenje francoske politike merodajno in odločilno tako imenovano versko vprašanje. Črta ločnica med najvažnejšimi strankami, pa naj so imele drugače še toliko skupnega, je bilo zmeraj versko vprašanje. Med levim krilom desničarskega centra ter desnim krilom krščanskega centra ni bilo n. pr. skoraj nobenih bistvenih razlik mimo ene: versko vprašanje. In vsa tradicionalna delitev francoskih stran v levo (la gauche) in desno (la droite) je izvirala iz različnega gledanja na verski problem: vsa levo za laično državo, vsa desno proti njej. Vse politične stranke brez izjeme so se grupirale manj po vidikih materialnih interesov, kot po čustvih, idejah in zadržanju glede verskega vprašanja. Danes živi n. pr. le še ena stara stranka, ki je nastala obenem s tretjo republiko, namreč radikalna stranka. In vsa zgodovina te stranke, vsa njena slava, njen vpliv, njena moč in porazi, vse njeno življenje in njeno prostozidarsko ogrodje temelji v borbi za laično državo; odtod prvenstvo, ki ga je ta stranka zmerom dajala vprašanjem in problemom šole in vzgoje, odtod njen ideal integralne laične družbe.

Šestdeset let je bila v veljavi ta geografija političnih stran v Franciji. Danes ta dan je odpravljena in versko vprašanje je ponehalo biti osrednja točka, okoli katere so se izza padca drugega cesarstva grupirale francoske politične stranke. Danes je za njihovo grupacijo merodajen nov vidik, ne več verskega, marveč zgolj političnega značaja: vprašanje avtoritete v državi. In prav tega vprašanja, okoli katerega se danes bje boj v francoskem političnem življenju, si ni mogoče odmisliiti iz antagonizma fašizem - komunizem, ki edina kažeta smeri za novo, močno, avtoritativno državo. Seveda obstoje danes še stare stranke s starimi političnimi „cadres“ kot pravijo Francozi, a že jih začnjo izpodrivati nove sile in formacije, ki jih silijo k popolni preorientaciji in pregrupaciji. 6. februar, ko je buhnilo na dan politično razpoloženje globokih ljudskih plasti, ima že sedaj posledke v francoskem političnem življenju, ki se bodo sčasoma še stopnjevali. Nobena politična stranka se jim ne bo mogla izogniti. A. Thibaudet vidi posledice 6. februarja v sledečem:

1.) Socialistična stranka, ki je doslej v zvezi z radikali obvladovala vse francosko politično življenje, je prelomila z radikali, razbila „blok levece“ (= socialisti + radikali) ter sklenila zvezo s komunisti, se združila z njimi v „Front commun“ (skupno fronto).

2.) Radikalna stranka sama, ki je tipična predstavnicja francoskega malomeščanstva, se je razklala; manjša frakcija hoče ohraniti zvezo s socialisti, dočim je večini, ki ima za vodnika Herriota, sojeno, da bo povečala vrste bodočega nacionalnega centra v parlamentu.

3.) Izločen je iz političnega življenja antagonizem Cerkev-svobodomišeljstvo, versko-laično; zato pa se nobena stranka ne more ogniti novemu antagonizmu fašizem-komunizem, ki ima ekspanzivno moč religij in bo imel za posledico ne več zgolj politične, marveč prave verske borbe. Tako imenovane „ligues“ (lige, zveze), ki so močno organizirane bojne zveze fašističnega ali marksističnega značaja imajo že danes v francoskem političnem življenju mnogo večji vpliv nego stranke, njihove organizacije in njihovi odbori. Splošnejše politične organizacije tipa fašizem-komunizem že danes skušajo na vsej črti izpodriniti politične organizacije legalnega političnega življenja.

4.) Tako leta 1789. kakor leta 1870. je Pariz vsilil svojo revolucijo deželi, je bil Pariz središče francoskega političnega življenja. Tretja republika je pa vse težišče političnega življenja in političnih odločitev prenesla iz Pariza na provinco; pod tretjo republiko je bil Pariz umsko, a nikoli politično središče francoskega življenja. Danes poskuša Pariz zopet iztrgati provinci njeno politično prvenstvo, se postaviti za vodnika, izbrati Franciji njenega bodočega „Führerja“ ali Ljenina.

5.) Stranka monarhistov, ki v parlamentu ni prišla do besede, je trideset let vršila izvrstno propagando z odlično urejevano „Action Française“ in njen voditelj Maurras je znatno vplival na francosko mladino.

Vse te okoliščine, pravi A. Thibaudet, silijo politične stranke, da začnajo delovati in se izživljati izven parlamentarnega življenja, da se skušajo preosnovati po brutalnejših obrazcih in v masivnejših formacijah; vse začnajo igrati na karto ekstremizma, levega ali desnega, pa ne več v smislu verskega vprašanja, marveč novega antagonizma: fašizem - komunizem.

S. L.

Glasba

Čajkovski, Talich in mi

Nočem trditi, toda domnevam, da je bila usodna ločnica 1600. leta, ki je na mah prelomila z vso tradicijo in ustvarila popolnoma nove pogoje glasbeni umetnosti, odločilna tudi za ločitev glasbenikov kath exohén od ljubiteljev — diletantov. „Ars nova“ je prav gotovo prodrla le v najvišje kroge zanimancev in znaten del ljubiteljev je moralo hočeš nočeš izpreči; preveč artificialnosti je kazala, premalo povezanosti z ljudskim okusom. Tu se pota vidno ločijo in dve stoletji nato se kulturno človeštvo že deli v muzikalno naobražene in nenaobražene. Pa tudi naobraženci že razpadajo v poklicne glasbenike in amaterje, zlasti pri onih narodih, ki so dali največ velikanov-umetnikov. Kako globoko v narod je segel Beethovenov duh? Niti najvišji njegovih sodobnikov mu niso mogli slediti, pa še danes je njegova glasba, še bolj pa njeno ozadje, „poetična ideja“, nedostopna najširšim slojem.

Kmalu po ločitvi glasbenika od diletanta ali celo obenem z njo je nastal tudi razpor med produktivnim in reproduktivnim umetnikom. Komponisti so bili dolgo tudi samoizvajalci svojih skladb, dokler se ni izkazalo, da postajajo zahteve, ki jih sami stavljajo izvajanju, prevelike v prvi vrsti zanje.

Producenta — diletanta kmalu ločiš po nespornih značkah od mojstra. Po večini mu manjka premisa vsakega uravnovešenega ustvarjanja: kompozicijska tehnika. Graditeljsko, oblikovno in izrazno kaže njegovo delo napake, ki so vidne že manj izkušenemu poznavalcu in ki pokvarijo strokovnjaku vse veselje nad morebitnim talentom in instinktom, ki ga često odlikujeta. Manj točno je zarezana meja med reproducentoma. Oba sta uživala iste prvotne pojme nauka, vsak od njiju pa je končal na drugem mestu študija. Kot solist prihaja danes v poštev seveda le dokončno naobražen umetnik; v orkestru neredko nadkriljuje diletant z mnogo rutine umetnika-začetnika, pa najsi bo tudi le s tem, da se zna temeljiteje podrediti. Dirigent vsakega ansambla pa bi moral nujno biti najvišje umetnostno naobražen, ker le tak bo zamogel dvigniti vso podrejeno mu četo do razumevanja formalnih in vsebinskih razodetij velikih skladb.